

شناسه دستور	قانون، مقررات و رویه اجرایی - شرح دستور (۱)
عنوان دستور	بررسی مراتب اعتراض به قانون ثبت ارقام گیاهی و کنترل و گواهی بذر و نهال مصوب ۱۳۸۲ و برخی مصادیق اجرایی این قانون
شرح دستور	بذر و نهال مهم ترین عامل تعیین کمیت و کیفیت هر محصول کشاورزی است. استفاده از بذر و نهال نامرغوب توسط کشاورزان باعث هدر رفتن و یا کاهش بهره وری دیگر نهاده ای مصرفی مانند زمین، آب و کود، سم، سرمایه و نیروی انسانی می شود و از درآمد تولیدکنندگان کم می نماید و استفاده از بذر و نهال با کیفیت همراه با عملیات بهرزاری باعث افزایش بهره وری و درآمد تولیدکنندگان می گردد؛ لیکن عدم اجرای مناسب قانون ثبت ارقام گیاهی و کنترل و گواهی بذر و نهال مصوب ۸۲ و نارسایی های موجود سبب شده است که سرمایه گذاران که به دنبال تولید بذر هستند از پرداختن به این خدمت موثر، منصرف شوند. سه مشکل پیش آمده در این زمینه به شرح ذیل است: - عدم اجرای صحیح تبصره ۱ ماده ۷ قانون ثبت ارقام گیاهی و کنترل و گواهی بذر و نهال مصوب ۸۲: گسترده گی علوم و پیشرفت غیرقابل تصور شاخه های مختلف علم و گرایش هر چه بیشتر به تخصصی شدن رشته های علمی، بهره گیری از نظرات کارشناسان متخصص توسط مقام قضایی را اجتناب ناپذیر می کند؛ لذا در بسیاری از دعاوی هرگاه دادگاه تشخیص دهد که دعوا دارای جنبه فنی و تخصصی می باشد، با ارجاع موضوع به کارشناس رسمی دادگستری، نظر تخصصی وی را کسب می نماید تا بهتر بتواند حکم صادر نماید. با وجود آنکه تبصره ۱ ماده ۷ قانون ثبت ارقام گیاهی و کنترل و گواهی بذر و نهال مصوب ۱۳۸۲ به عنوان یک قانون خاص اشعار دارد "مراجع قضایی کشور مکلفند براساس شکایت موسسه و سایر اشخاص ذینفع و گزارش کارشناسی موسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال و سایر موسسات همتراز به موضوع رسیدگی نموده و در صورت احراز تخلف، مرتکبین را به پرداخت جزای نقدی معادل یک تا سه برابر ضرر و زیان وارده و همچنین به پرداخت ضرر و زیان شاکی به نرخ زمان صدور حکم محکوم نمایند؛" لیکن دادگاه ها در رسیدگی به این امر، از کارشناسان موسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال استفاده ننموده و بررسی کارشناسی را به کارشناسان رسمی دادگستری که بعضاً در این حوزه، تخصصی ندارند، ارجاع می نمایند که این امر سبب می شود تا سرمایه گذاران بذر از فعالیت در این زمینه منصرف شوند. - ضرر و زیان اشخاص حقیقی و حقوقی ناشی از فعالیت توزیع کنندگان بذر بدون مجوز: یکی دیگر از مشکلات تولیدکنندگان بذر، توزیع کنندگان بذر و نهال هستند، زیرا توزیع کنندگان بذر و نهال گواهی شده باید از صلاحیت فنی و تخصصی برخوردار باشند و در غیر این صورت باعث می شوند که به کشاورزان مصرف کننده بذر و نهال خسارات مادی جبران ناپذیری وارد شود، لذا یکی از عوامل عدم کارایی قانون، مربوط به مرحله توزیع می باشد، در این خصوص امساء (انجمن ملی سیب زمینی) پیشنهاد نموده است تا توزیع کنندگان ملزم به دریافت مجوز فعالیت از موسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال دریافت نمایند و موسسه تحقیقات ثبت بذر و نهال بر فعالیت آن ها نظارت نماید. - عدم حضور بخش خصوصی در فرآیندهای تصمیم سازی و تصمیم گیری بذر و نهال: علیرغم وجود قانون ثبت ارقام گیاهی و کنترل و گواهی بذر و نهال مصوب ۱۳۸۲، اکثر تولیدکنندگان سیب زمینی بذری تمایلی به انعقاد قرارداد با موسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال (که مجری قانون می باشد) ندارد، زیرا طبق ماده ۲ این قانون ترکیب هیأت امناء سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی به ترتیبی

است که بخش خصوصی در قانون فعلی از هیچ نقشی برخوردار نمی باشد. ترکیب هیأت امناء سازمان به شرح ذیل است:

"- وزیر جهاد کشاورزی

- وزیر علوم، تحقیقات و فناوری

- رئیس سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور

- رئیس سازمان حفاظت محیط زیست

- معاون وزیر و رئیس سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی و یک نفر از معاونین اجرایی

وزارت جهاد کشاورزی به انتخاب وزیر جهاد کشاورزی

- دو نفر از اعضاء برجسته هیأت علمی دانشگاه ها به معرفی وزیر علوم، تحقیقات و فناوری

- سه نفر محقق برجسته وزارت جهاد کشاورزی به انتخاب وزیر جهاد کشاورزی."

لذا امسا (انجمن ملی سیب زمینی ایران) خواستار اصلاح قانون ثبت ارقام گیاهی و کنترل و گواهی بذر و نهال مصوب ۱۳۸۲ با ملحوظ داشتن نقش موثر تولید و تکثیرکنندگان بذر و نهال به عنوان بخش خصوصی در تصمیم سازی ها و تصمیم گیری ها، می باشد.

- **عدم وجود سطح استانداردهای بین المللی در بذر و نهال:**

در بند (ج) ماده ۴ قانون چنین آمده است که "به منظور حصول اطمینان از این که بذر و نهال تولید شده حاصل از ارقام جدید دارای همان خصوصیات رقم در زمان ثبت آن می باشد و خصوصیات مورد نظر در زمان تکثیر، بوجاری و توزیع تغییر نیافته و از سلامت و استانداردهای تعیین شده برخوردار است، مؤسسه موظف است نسبت به انجام امور زیر اعمال نظارت نموده، بذر و نهال تولیدی را کنترل و گواهی نماید:

الف - تعیین اصالت ژنتیکی بذر و نهالهای تکثیر شده.

ب - سلامت بذر و نهال تولیدی.

ج - رعایت استانداردهای ملی یا بین المللی که اجرای آنها برای تولید بذر و نهال به طریق رسمی یا قانونی مورد پذیرش جمهوری اسلامی ایران قرار گرفته است.

سطح استاندارد ملی بالاتر از استانداردهای بین المللی تعیین خواهد شد."

این در صورتی است که چیزی به نام استاندارد بین المللی برای بذر وجود ندارد و هر کشوری استاندارد خود را دارد و همچنین استاندارد حداقل کیفیت را معین می کند که کمتر از آن برای بذر متعارف قابل قبول نیست و هر چه استاندارد بذر در سطح بالاتری تعیین شود، مقدار بیشتری بذر قابل مصرف از چرخه توزیع و مصرف خارج خواهد شد.

- **محدود کردن مدت اعتبار مجوز تولید:**

در بند ب ماده ۶ قانون، به موسسه اجازه داده شده است تا نسبت به صدور مجوز تولید برای واحدها و اشخاص حقیقی و حقوقی ذی صلاح که با نظارت مراجع ذی ربط به تولید بذر و نهال مبادرت می نمایند، اقدام نماید؛ لیکن در این ماده ضابطه ای برای صدور مجوز پیش بینی نشده است. این در صورتی است که آیین نامه اجرایی، مدت اعتبار مجوز تولید را برای اکثریت قاطع بذرها یک سال زراعی تعیین کرده است حال آنکه تولید بذر به طور معمول به سرمایه گذاری دراز مدت نیاز دارد و محدود کردن آن منطقی و معقول نمی باشد.

- **مشکلات ناشی از بند (ه) ماده ۷ قانون ثبت ارقام گیاهی و کنترل و گواهی بذر و نهال:**

در ماده ۴ قانون، موسسه موظف است تا بذر و نهال حاصل از ارقام جدید را کنترل و گواهی نماید، لیکن در بند ه ماده ۷ این قانون، تولید و تکثیر بذر و نهال برای عرضه به بازار بدون کسب گواهی، تخلف محسوب می

گردد، یعنی در بخشی از قانون، صرفاً کنترل و گواهی بذر ارقام جدید و در جایی دیگر، گواهی کلیه بذرهای تولیدی به طور اعم الزامی می باشد. همچنین براساس بند هـ ماده ۷، تولید و تکثیر بذر و نهال برای عرضه به بازار بدون کسب گواهی موسسه، تخلف محسوب می شود، لذا برطبق این بند، کلیه بذرهای تولید شده در ایران باید توسط موسسه گواهی شود که گواهی کردن کلیه بذرهای تولیدی یک کشور، پروژه عظیمی است و اجرای آن ساده انگاری می باشد. لازم به ذکر است در کشورهای پیشرفته که خود مبتکرگواهی بذر می باشند، گواهی بذر اجباری نیست، بلکه خدمتی است از سوی سازمان های مسئول بذر که به درخواست متقاضی و در مقابل کارمزد انجام می گیرد. تولیدکنندگان بذر در این کشورها می توانند بذر خود را گواهی کنند یا آن را به صورت گواهی نشده عرضه نمایند. علاوه بر این، عناوین دیگری مانند بذر استاندارد و بذر تجارتي نیز در بازار وجود دارد که کاملاً قانونی است. نمونه شناخته شده بذر تجارتي، بذر گیاهان زینتی، بذرهای سبزی و صیفی و انواع بذرهای باغچه ای است که هیچکدام گواهی شده نیست و آن ها به اعتبار مارک روی آن به فروش می رسند و مسئولیت کیفیت آن با شرکت تولیدکننده است. - مشکلات ناشی از تناقض بین ماده ۵ و بند (د) ماده ۷ قانون ثبت ارقام گیاهی و کنترل و گواهی بذر و نهال: طبق ماده ۵ قانون، هرگونه استفاده تجاری از ارقام ثبت شده منوط به کسب مجوز کتبی از اصلاح کننده می باشد، معنی این جمله آن است تولید و تکثیر بذر ثبت شده دیگران برای استفاده های شخصی و غیرتجاری، آزاد است و این در صورتی است که براساس بند (د) ماده ۷ بهره برداری از ارقام ثبت شده بدون کسب مجوزهای قانونی از اشخاص حقیقی و حقوقی که رقم یادشده به نام آن ها ثبت گردیده است، تخلف محسوب می شود، به عبارت دیگر، بهره برداری غیر، مستثنی نشده و تخلف می باشد.	
الف) رؤس ایرادات و مشکلات معترضین ناشی از رویه های اجرایی: ۱) عدم اجرای صحیح تبصره ۱ ماده ۷ قانون ثبت ارقام گیاهی و کنترل و گواهی بذر و نهال مصوب ۸۲: ۱،۱ براساس ماده ۱۸ قانون کارشناسان رسمی مصوب ۱۳۸۱ و تبصره آن که در تمامی مواردی که رجوع به کارشناسی لازم باشد - به استثنای مواردی که در قوانین و مقررات جاری کشور به گونه دیگری برای وزارتخانه ها، مؤسسات دولتی، شرکت های دولتی، نهادهای عمومی غیر دولتی و سایر دستگاه های دولتی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر نام یا ذکر صریح نام می باشد، تعیین تکلیف شده است و یا مواردی که تابع قوانین و مقررات خاص می باشد - دستگاه های یاد شده در این ماده باید از وجود کارشناسان رسمی استفاده نمایند. ارجاع امر کارشناسی از ناحیه مراجع قضائی به کارشناس، تابع قانون آیین دادرسی می باشد. لذا مراجع قضایی طبق قانون ثبت ارقام گیاهی و کنترل و گواهی بذر و نهال که قانون خاصی است، در مواردی که موسسه تحقیقات و ثبت بذر و نهال شاکی نمی باشد از گزارشات کارشناسی موسسه استفاده نماید که خبره در این زمینه هستند. ۱،۲ با توجه به ماده ۲۶۵ ق.آ.د.م که اشعار می دارد «چنانچه نظر کارشناسان با اوضاع و احوال محقق و معلوم مورد کارشناسی مطابقت نداشته باشد، دادگاه به آن ترتیب اثر نخواهد داد.» این چنین بر می آید که دادگاه برای رجوع به کارشناسان الزامی ندارد و قادر است در برخی موارد بر اساس دلایل و مدارک و مجموع محتویات اسناد ارایه شده و مکتوبات طرفین، حکم قضیه را معین کند. اصولاً تشخیص صحت اظهار نظر کارشناسان بر عهده مقام قضایی رسیدگی کننده است، بنابراین چنانچه نظریه کارشناس مغایر با ضوابط، قرائن و امارات مختص در پرونده باشد، الزامی به تبعیت از آن وجود ندارد و از این جهت تفاوتی بین نظر	ایرادات و مشکلات مطروحه

کارشناسان رسمی و غیر رسمی وجود ندارد؛ لذا دادگاه ها می توانند امر را به کارشناسی موسسه ارجاع نمایند.

۱،۳ عدم اجرای صحیح تبصره ۱ ماده ۷ قانون بذر و نهال از سوی مراجع قضایی سبب شده است تا این تبصره بزرگترین تهدید تولیدکنندگان و عرضه کنندگان بذر محسوب شود؛ به عنوان مثال ۲۰۰ گرم بذر گوجه فرنگی استاندارد حدود ۴۰ هزار تومان قیمت دارد که با آن می توان متوسط ۶۰ تن گوجه فرنگی با ارزش ۳۰ تا ۶۰ میلیون تومان تولید نمود و اگر کیفیت بذر گوجه فرنگی مشکل داشته باشد، فروشنده بذر باید براساس این تبصره، ۳۰ تا ۶۰ میلیون تومان برای هر هکتار به کشاورز بدهد؛ لذا این امر غیر عادلانه می باشد و شکایات بی پایه برخی از فرصت طلبان افزایش یافته و بعضی از کشاورزان نیز هرگونه خسارت ناشی از خاک، آب و سرما... را به بذر نسبت می دهند و با ارجاع امر کارشناسی اغلب به کارشناسان تعیین خسارت سبب ورود ضرر به تولیدکنندگان بذر می شوند.

۱،۴ بسیار پیش می آید در برخی از رشته ها کارشناسی رسمی دادگستری تعیین نشده است و یا مواردی وجود دارد که دادگاه ها جهت دورافتادن منطقه جغرافیایی دسترسی به کارشناس رسمی آن رشته ندارند که مقام قضایی مجبور به استفاده از کارشناس غیر متخصص می باشد که دعاوی مربوط به بذر نیز در شهرها و روستاهای دور افتاده به این شکل می باشد، لذا بهتر است امر کارشناسی در دعاوی بذر به کارشناسان موسسه تحقیقات ارجاع گردد.

۱،۵ با پیشرفت علوم و تکنولوژی قضایای نوظهوری ایجاد می شوند که افزودن رشته ای جدید مانند بذر را ایجاب می نماید تا پاسخگوی نیاز جامعه باشد.

۲) ضرر و زیان اشخاص حقیقی و حقوقی ناشی از فعالیت توزیع کنندگان بذر بدون مجوز:

۲،۱ در مرحله توزیع بذر، فروشندگان حرفه ای مورد تایید مهم ترین عامل برای به نتیجه رسیدن قانون ثبت ارقام گیاهی و کنترل و گواهی بذر و نهال می باشد.

۲،۲ طبق ماده ۱۳ قانون نظام صنفی، صدور پروانه کسب برای مشاغل تخصصی و فنی مستلزم اخذ پروانه تخصصی و فنی از مراجع ذی ربط به وسیله متقاضی است و همچنین براساس ماده ۹۱ قانون نظام صنفی، اخذ پروانه کسب از اتحادیه، مانع اعمال نظارت مقرر در قوانین جاری ازسوی هر یک از دستگاه های دولتی یا نهادهای عمومی غیردولتی یاد شده بر آن ها نخواهد بود؛ لذا طبق این ۲ ماده مانعی در خصوص اعمال نظارت بر توزیع کنندگان بذر از سوی موسسه تحقیقات وجود ندارد.

ب) رئیس ایرادات و مشکلات معترضین ناشی از قانون ثبت ارقام گیاهی و کنترل و گواهی بذر و نهال مصوب ۸۲:

۱) عدم حضور بخش خصوصی در فرآیندهای تصمیم سازی و تصمیم گیری بذر و نهال:

بیش از ۹۹ درصد تولید، تکثیر، توزیع و مصرف بذر و نهال توسط بخش خصوصی انجام می شود و این بخش در قانون فعلی از هیچ نقشی برخوردار نمی باشد، لذا حضور قانونی بخش خصوصی در فرآیندهای تصمیم سازی و تصمیم گیری قطعا در رشد و توسعه صنعت بذر و نهال موثر خواهد بود.

۲) عدم وجود سطح استانداردهای بین المللی در بذر و نهال:

اگر استاندارد جوانه زنی بذر، ۹۰ درصد تعیین شود، بذری که ۸۸ درصد جوانه زنی دارد، به عنوان بذر متعارف قابل توزیع نخواهد بود، حال آنکه قوه نامیه ۸۸ درصد برای اغلب بذرها، کیفیت کاملاً قابل قبولی است، بنابراین جمله فوق باید از قانون بذر حذف گردد.

	(۳) محدود کردن مدت اعتبار مجوز تولید: واحدهای تولیدی بذر از ابتدای فعالیت به برنامه ریزی، تهیه زمین، فراهم آوردن ابزار و ماشین آلات و در بسیاری از موارد، سرمایه گذاری برای ایجاد سالن های فراوری و بسته بندی بذر نیاز دارند، برای چنین واحدهایی تصمیم به صرف سرمایه های سنگین بدون داشتن مجوز معتبر، آسان نمی باشد، زیرا در پایان هر سال زراعی باید به انتظار لطف کارشناس مسئول تمديد مجوز بمانند که این روند هر سال تکرار می گردد، بنابراین فعالین بخش خصوصی پیشنهاد نموده اند تا برای تولید بذر نیز مجوزهای دائمی صادر شود و تعلیق آن به زمانی موکول گردد که دارنده مجوز، صلاحیت تولید بذر را از دست داده باشد. (۴) مشکلات ناشی از بند (هـ) ماده ۷ قانون ثبت ارقام گیاهی و کنترل و گواهی بذر و نهال: بین مواد ۴ و بند (هـ) ماده ۷ تناقض وجود دارد که باید قانون به گونه ای اصلاح شود تا تولید، تکثیر و فروش بذر گواهی نشده، تخلف محسوب نگردد. (۵) مشکلات ناشی از تناقض بین ماده ۵ و بند (د) ماده ۷ قانون ثبت ارقام گیاهی و کنترل و گواهی بذر و نهال: بین ماده ۵ و بند (د) ماده ۷ تناقض وجود دارد.
جمع بندی کارگروه مورخ ۹۵/۰۴/۲۳ ۹۶/۰۲/۹ ۹۶/۰۳/۲	موضوع در جلسات کارگروه کارشناسی مورخ ۹۵/۰۴/۲۳، ۹۶/۰۲/۹، ۹۶/۰۳/۲ در دبیرخانه کمیته ماده ۱۲ وبا حضور نمایندگان اتاق ایران، اتاق اصناف، موسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال، انجمن ملی سیب زمینی و انجمن واردکنندگان بذر اصلاح شده ایران بررسی گردید و در پایان جلسه و با توجه به مباحث مطروحه مقرر شد که مشکلات و پیشنهادات معترضین در صحن کمیته ماده ۱۲ مطرح گردد.
پیشنهاد دبیرخانه	۱. مراجع قضایی پرونده های مربوط به ماده ۷ قانون ثبت ارقام گیاهی و کنترل و گواهی بذر و نهال را براساس گزارشات کارشناسی موسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال رسیدگی نمایند. ۲. با بالا بردن ظرفیت کانون کارشناسان رسمی، آموزش لازم به این کارشناسان رسمی در این حوزه داده شود و همچنین صلاحیت بذر به حوزه کارشناسان رسمی اضافه گردد. ۳. موسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال ترتیباتی اتخاذ نماید تا هر چه سریع تر شبکه توزیع کنندگان بذر ساماندهی گردد. ۴. ماده ۲ قانون ثبت ارقام گیاهی و کنترل و گواهی بذر و نهال به نحوی اصلاح گردد که اشخاص حقیقی و حقوقی با انتخاب اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران در ترکیب هیأت امنای سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی قرار گیرند. ۵. جمله "سطح استاندارد ملی بالاتر از استانداردهای بین المللی تعیین خواهد شد" از ماده ۴ قانون حذف گردد. ۶. مدت اعتبار مجوز تولید در متن قانون تصریح شود و به زمانی بیش از یکسال افزایش یابد. ۷. بند (هـ) ماده ۷ قانون از موارد تخلفات حذف گردد به گونه ای که تولید و تکثیر و فروش بذر گواهی نشده، تخلف محسوب نگردد. ۸. تناقض بین ماده ۵ و بند د ماده ۷ قانون در خصوص استفاده تجاری یا غیر تجاری از ارقام ثبت شده، رفع شود.

فهرست مستندات و مدارک پشتوانه	۱. مستندات قانونی به ویژه " قانون ثبت ارقام گیاهی و کنترل و گواهی بذر و نهال مصوب ۸۲، ماده ۱۸ قانون کارشناسان رسمی دادگستری، ماده ۲۶۵ قانون آیین دادرسی مدنی؛" ۲. نامه شماره ۱۲۸۸/۶/پ.م. مورخ ۹۴/۰۸/۲۵ انجمن ملی سیب زمینی ایران خطاب به دبیرخانه کمیته ماده ۷۶؛ ۳. نامه شماره ۷/۱۳۳۵/پ.م. مورخ ۹۵/۱۲/۲۳ انجمن ملی سیب زمینی خطاب به دبیرخانه کمیته ماده ۷۶؛ ۴. نامه شماره ۱۱۳۴/۵/۲۵۳ مورخ ۹۵/۰۶/۱۴ موسسه تحقیقات و گواهی بذر و نهال خطاب به دبیرخانه کمیته ماده ۷۶، و ۵. نامه شماره ۱۲۱۷ مورخ ۹۵/۱۲/۲۵ انجمن واردکنندگان بذر اصلاح شده ایران خطاب به دبیرخانه کمیته ماده ۷۶.
--	--